

Vilniaus universitetas
Medicinos fakultetas

▲

▼

**STUDENTŲ
MOKSLINĖS VEIKLOS
LXXV
KONFERENCIJA**

▲

▲

Vilnius, 2023 m. gegužės 15–19 d.
PRANEŠIMŲ TEZĖS

*Leidinį sudarė VU MF Mokslo specialistė
dr. Simona KILDIENĖ*

Mokslo komitetas:

Prof. dr. (HP) Janina Tutkuvienė
Doc. dr. Agnė Kirkliauskienė
Prof. dr. Vaiva Hendrixson
Doc. dr. Jurgita Stasiūnienė
Prof. dr. Nomedas Rima Valevičienė
Prof. dr. Eglė Preikšaitienė
Dr. Diana Bužinskienė
Prof. dr. (HP) Saulius Vosylius
Doc. dr. Saulius Galgauskas
Prof. dr. Eugenijus Lesinskas
Doc. dr. Valdemaras Jotautas
Prof. habil. dr. (HP) Gintautas Brimas

Dr. Ieva Stundienė
Prof. dr. Marius Miglinas
Doc. dr. Birutė Zablockienė
Inga Kisielienė
Prof. dr. Violeta Kvedarienė
Dr. Žymantas Jagelavičius
Prof. dr. (HP) Edvardas Danila
Doc. dr. Kristina Ryliškienė
Dr. Gunaras Terbetas
Prof. dr. Alvydas Navickas
Doc. dr. Rima Viliūnienė
Prof. dr. Sigita Lesinskienė

Doc. dr. Sigitas Ryliškis
Doc. dr. Vytautas Tutkus
Dr. Danutė Povilėnaitė
Doc. dr. Sigita Burokienė
Dr. Agnė Abraitienė
Prof. dr. Pranas Šerpytis
Prof. dr. Robertas Stasys Samalavičius
Prof. dr. Vilma Brukienė
Dr. Agnė Jakavonytė-Akstinienė
Doc. dr. Marija Jakubauskienė

Organizacinis komitetas:

Martyna Sveikataitė
Rafal Sinkevič
Gintarė Zarembaitė
Alicija Krasavceva
Karina Mickevičiūtė
Jogailė Gudaitė
Emilis Gegeckas
Auksė Ramaškevičiūtė
Tautvydas Petkus
Kristina Marcinkevičiūtė
Melita Virpšaitė

Gabrielė Lisauskaitė
Rosita Reivytytė
Kamilė Čeponytė
Šarūnas Raudonis
Monika Rimdeikaitė
Inga Česnavičiūtė
Tadas Abartis
Rūta Bleifertaitė
Kristijonas Puteikis
Saulius Ročka
Paulius Montvila

Agnė Timofejevaitė
Augustė Lapinskaitė
Emilis Šostak
Gratas Šepetyš
Gediminas Gumbis
Erika Ališauskienė
Indrė Urbaitė
Miglė Vilniškytė
Urtė Smailytė
Gabriela Šimkonytė
Julija Bitautaitė

ISSN 2783-7831 (skaitmeninis PDF)

© Tezių autoriai, 2023

© Vilniaus universitetas, 2023

VAIKŲ IR PAAUGLIŲ PSICHIKOS SVEIKATOS SUTRIKIMŲ KOMORBIDIŠKUMAS: LITERATŪROS APŽVALGA

Darbo autorė. Evelina PODVORSKYTĖ (VI kursas).

Darbo vadovė. Prof. dr. Sigita LESINSKIENĖ, VU MF Klinikinės medicinos institutas, Psichiatrijos klinika.

Darbo tikslas. Apžvelgti literatūrą, susijusią su vaikų ir paauglių psichikos sveikatos sutrikimų komorbidiškumo etiologija, pasireiškimu, diagnostikos ir gydymo ypatumais.

Darbo metodika. Literatūros apžvalga vykdyta „PubMed“, „ScienceDirect“, „Cochrane Library“ ir „Google Scholar“ duomenų bazėse nuo 2023.02.01 iki 2023.03.30. Literatūros paieška atlikta naudojant šių raktažodžių derinius: „child ARBA adolescent ARBA youth“, „psychiatric disorder ARBA mental disorder“, „comorbid* ARBA co-exist* ARBA co-occur*“, „inpatient“. Straipsnių publikavimo laikotarpis nebuvo ribojamas. Atrinkti tyrimai, kurių tekstas publikuotas anglų kalba.

Rezultatai. Terminas „komorbidiškumas“ pradėtas vartoti, kai paciento, sergančio pagrindine liga, klinikinės eigos metu atsiranda ryškus papildomas klinikinis radinys. Ši sąvoka pastaruoju metu tapo labai dažnai vartojama psichiatrijoje, nurodant ne tik tuos atvejus, kai pacientui nustatoma ir psichiatrinė, ir bendroji medicininė diagnozė, bet ir tuos atvejus, kai pacientui nustatomos dvi ar daugiau psichiatrinių diagnozių. Problematiška yra tai, jog medicinoje šis terminas suprantamas nehomogeniškai. Susiję konstruktai, tokie kaip multimorbidiškumas, dažnai vartojami sinonimiškai. Nors abiejuose terminuose pagrindinis dėmesys skiriamas kelių ligų atsiradimui tam pačiam asmeniui, terminas „komorbidiškumas“ reiškia bendrą gretutinių sutrikimų poveikį santykiyje su pagrindiniu sutrikimu.

Pasireiškimas. Vaikų ir paauglių psichikos sutrikimų komorbidiškumas yra gana dažnas reiškinys. Duomenys apie šio reiškinio pasireiškimą vaikų ir paauglių amžiuje skiriasi amžiaus ir sutrikimų grupėse. Vieną ar daugiau komorbidiškus psichikos sutrikimų turi 6,44% vaikų iki 7 metų. Tarp paauglių pasireiškimas gali siekti apie 40%. Tam tikrose sutrikimų grupėse komorbidiškumas gali siekti ir virš 70%, kadangi kai kurie psichikos sutrikimai kartu egzistuoja dažniau kaip taisyklė nei išimtis.

Etiologija. Psichikos sutrikimų komorbidiškumą lemia daug kompleksiškos etiologinių faktorių. Komorbidiškumas gali būti atsitiktinis reiškinys arba lemtas nepriklausomų ar bendrų persiklojančių rizikos veiksnių derinio. Vaikystėje emocijų ir elgesio sutrikimų tyrimą apsunkina sudėtingas juos pagrindžiančių genetinių, anatominių, fiziologinių ir aplinkos veiksnių susipynimas. Gretutinė būklė gali būti vieno iš grynųjų sutrikimų daugiaformė išraiška arba nepriklausomas sutrikimas. Taip pat pirminis sutrikimas gali būti rizikos faktorius kito sutrikimo atsiradimui.

Dažniausi komorbidiniai sutrikimai. 75% aktyvumo ir dėmesio sutrikimų turinčių vaikų išsivysto gretutinis sutrikimas, o maždaug kas ketvirtas turi afektinį sutrikimą. Vaikams ir paaugliams būdingi dauginiai nerimo sutrikimai. Generalizuotas nerimo sutrikimas ir socialinė fobija yra labiausiai susiję su depresija lyginant su kitais nerimo sutrikimais vaikystėje. Dažniausi gretutiniai sutrikimai depresijos atveju yra: nerimo sutrikimai, aktyvumo ir dėmesio sutrikimas, elgesio sutrikimai, psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo sutrikimai. Psichikos sutrikimų turintys vaikai ir paaugliai turi reikšmingai daugiau somatinių ligų, kurios pasireiškia įvairiose medicinos srityse, tokiose kaip imunologija, neurologija ir gastroenterologija.

Diagnostika. Vaikų psichikos sutrikimų diagnostika yra sudėtinga, kadangi sunku atskirti įprastą vaikų vystymosi kintamumą nuo psichopatologijos. Vis atnaujinami teoriniai DSM ir TLK metodai skatina diagnozuoti kelis sutrikimus, tikintis, kad bus fiksuojama visa kliniškai svarbi informacija ir aprašomas klinikinių apraiškų kompleksiskumas. Pagrindiniai komorbidiskumo diagnostavimo aspektai: diagnostavimo šališkumas, diagnostinių kriterijų artefaktai, ribų nubrėžimas tarp skirtingų diagnozių ir bendri etiologiniai ryšiai.

Gydymas. Pacientams, turintiems dauginių sutrikimų, gali prireikti intensyvesnės pagalbos, nes gretutinės ligos dažnai apsunkina ir netgi trukdo sėkmingam gydymui. Komorbidiskumas tarp somatinių ir psichinių sutrikimų taip pat yra itin kompliktuotas, kadangi vaistai, skirti gydyti somatinėms ligoms, gali sunkinti psichikos simptomus ir atvirkščiai. Gretutiniams psichikos sveikatos sutrikimams gydyti tam tikrais atvejais sėkmingai tinka ir pagrindinės ligos gydymo intervencijos ir monoterapija. Negydomi gretutiniai psichikos sutrikimai gali padidinti su somatine liga susijusią negalią, sumažinti gyvenimo kokybę ir neigiamai paveikti gydymo rezultatus.

Išvados. Psichikos sutrikimų komorbidiskumo pasireiškimas varijuoja amžiaus bei sutrikimų grupėse ir gali siekti virš 70%. Nors tai specialistams gali kelti diagnostikos ir gydymo iššūkių, komorbidiskumo sąvoka pabrėžia kompleksiskus vaikų ir paauglių psichopatologijos komponentus ir padeda taikyti individualizuotą, į paciento daugialypes problemas orientuotą gydymą.

Raktažodžiai. Vaikai; paaugliai; psichikos sveikatos sutrikimai; komorbidiskumas.